

ÎN EDITURI BRAȘOVENE

**Cosmin Neidoni – SURĂSUL FETELOR DIN DUBLIN
(Creator, Brașov, 2021)**

Este indubitabil că publicul artelor, publicul cultural, nu este unitar, omogen, egal. Conform variabilelor socio-demografice (educație, venit, mediu familial, gen, religie ș.a.m.d.) el se împarte în *publicuri* și este sedus și receptiv la un anumit tip de mesaj. Și la noi piața culturală, piața bunurilor artistice a început să fie atentă la această feliere și să aplice, din ce în ce mai mult, regulile marketingului. Mulți autori au început să fie influențați de această realitate și să țintească (*să targheze*) mai atent, mai *focusat* publicul care răspunde la tipul de conținut (*content*) pe care ei îl produc. Mai mult sau mai puțin voit/conștient, și scriitorii se preocupă să își cultive publicul și să îl fidelizeze. Azi, scriitorul nu mai scrie pentru el, scrie pentru publicul său și pentru grupul/direcția în care este angajat (adică în stilul lui/ei). Evident, aici influențează și diferențele ideologice, dar și cele care țin de gen sau/și specie literară. Mai mult, lucrurile sunt augmentate și de noua realitate online, dar și de criza criticii literare, care nu mai poate corecta gusturi și nu mai poate propune ierarhii pentru că, de cele mai multe ori, vânzările determină topurile și eclipsează valoarea reală. Unde mai au loc aici talentul, exigențele esteticului și autonomia sa?! Evident, sunt și excepții, dar și pentru ele dependența de public, atenția exagerată la el poate produce în timp plafonare, un sistem de referință tributar modei, repetiție și sterilitate. O estetică utilitaristă. Să adăugăm aici că nivelul general al întregului public este, azi, la un minim (și) pentru că nu am refăcut o clasă medie educată.

Am făcut această introducere pentru că volumul lui Cosmin Neidoni mi-a amintit de toate acestea, chiar dacă el nu ilustrează întru totul (în fapt, destul de puțin) aceste judecăți. El, însă, merge, după mine, pe această idee. E construit cumva pe o astfel de perspectivă. Nu din rațiuni care privesc vânzările, ci din dorința (altminteri inocentă) de a fi fidel publicului său. Pentru că pentru Cosmin Neidoni dorința aceasta reflectă, mai ales, o ancorare axiologică, o plasare într-un anumit orizont filosofic. De aceea, din prudență, nu schimbă nici formula, nici stilul, nici fereastra. Așa că ceea ce ne aduce această carte, deși este numită în mod convențional roman, nu este asta, ci este un eseu, genul în care Cosmin se simte cel mai bine.

Să mă explic: momentele narațiunii, de exemplu, sunt doar schițate, sunt pretext pentru text. Povestea este firavă. Personajele sunt, și ele, mai degrabă crochiuri, tensiunea romanescă lipsește, dinamismul de asemenea, limbajul este elaborat și caută sensul, ideea, și nu acțiunea ș.a.m.d. Așa

că, deși numește cartea *roman* (repet), ceea ce avem este tot text al ideilor, pentru idei, chiar dacă se propun alte forme.

În prima parte avem, mai degrabă, un ghid, o carte de călătorie, în care dragostea ca posibilitate rămâne mereu suspendată în interogări, piruete și desfășurări de gând. Nu se dezvoltă nimic și ce rămâne este întâlnirea cu Dublin-ul, orașul lui Swift, Joyce, Wilde, Bernard Shaw sau Beckett. Aici, Neidoni ne conduce reușit și profesionist prin minunățiile unui loc cu „oameni veseli, amabili și săritori” (pag. 23). Astfel, urmându-l pe Albert, personajul nostru, aflăm despre *National Gallery of Ireland, Dublin Writers Museum*, ne plimbăm prin renumitul cartier *Temple Bar* sau ne înălțăm recunoscători gândurile în *St. Patrick's Cathedral*. Fie că suntem în muzee, fie că ne bucurăm de aglomerația pub-urilor irlandeze, acest Albert, în calitatea lui de turist pasionat, place. Oferă multe date despre obiective, pe care le îmbracă (de data asta potrivit) în divagații interesante. E sigur că ți-ar plăcea să îl ai alături când vizitezi ceva. Albert are cinci zile (ultimele ale anului 2019 și primele din 2020) de hălăduială, pe care a decis să și le ofere urmând invitația unei conașionale, Alice, o prietenă de pe net. Abia în relație cu Alice Albert începe să enerveze: e indecis, aseptice, prudent, iar soarele (cadou în Dublin) nu pare să îl atingă, să îl scoată din lumea ideilor. Asta deși o anume energie erotică e permanent ținută aproape. Acestei femei „cu vocea de azur”, decentă dar receptivă, i se oferă filosofare, didacticism, chiar dacă într-o manieră calofilă. Și Albert și Alice, deși par a aparține primei tinereți, au puțin peste 40 de ani, sunt educați, și amândoi au trecut printr-un divorț traumatizant. Îți spui că poate acesta este motivul neîntâlnirii, dar e valabil doar pentru el, care continuă să fie amabil, dar rămâne reținut, artificial, static, puritan. Sper că autorul a vrut să reflecte aici o anume inadecvare, din prea înalta obsesie a purității, crescută pe rana trecutului. Altminteri, dialogul e de multe ori neverosimil și chiar binecrescuta Alice îi reproșează (cu surâs) de mai multe ori faptul că „o dăm iar în filosofie” (pag. 39). Cine, de pildă, la o întâlnire acasă cu o femeie, alege să vadă filmul „Cei doi papi”? În fine, acestei purtări defensive pare a i se pune punct (și simbolic) prin vizita, în prima zi din noul an (2020), la un far vechi care nu mai luminează, un far muzeu: *Baily Lighthouse*, pe o coastă frumoasă a Mării Irlandei. Da, searbădul Albert, acest „bărbat domesticit de cultură” (pag. 82), recunoaște și se justifică: „De la un timp încoace am învățat să mă bucur mai mult de prietenie decât de dragoste. Dragostea cere performanță, este alertă, arzătoare, pasională” (pag. 70) în timp ce prietenia nu cere nimic, decât loialitate.

Toate acestea țin până la pagina 77, de la care Cosmin încearcă să întoarcă foaia, să ofere o rupere de sens, de perspectivă, de ritm. Astfel, acestui ins teoretic i-o pune în față, în penultima zi a sejurului, pe Nines Eleraos, în timpul vizitei la *Trinnity College*, la *Old Library*. Are loc un fel de *coup de foudre* (cum altfel pentru un ins *așezat?*) „Ceea ce simt acum – scrie el – nu are nimic platonice, nimic transcendent, nimic care să-mi asigure plonjonul într-o realitate metafizică de ordin superior. Este doar o formă de sevrăj și adicție...” (pag. 106). Nines, tânără, hispanică, cu chipul luminos și ochi verzi, cu tenul măsliniu, frumoasă, cu o feminitate fără cusur, are puterea să fascineze, să resusciteze inimi amorțite (pag. 88), dar, ca și în alte povești, *timpul nu mai are răbdare*, deși ea pare atinsă în același fel, cu o aceeași intensitate. Nu mai e vreme decât pentru o cafea și, a doua zi, pentru o despărțire și un sărut pe obraz (cum altfel!) Cei doi își promet să își scrie și... gata.

Așa se încheie această primă parte a cărții, al cărei final ar fi trebuit să scurtcircuiteze tot ce adusesse povestea până acum, dar vechiul Albert reușește să triumfe și să tempereze tensiunea. Rămânem în cuminenie.

De la pagina 117 avem corespondența dintre Albert și Nines. Deși textul rămâne destul de convențional și de filosofic, scrisorile par că salvează, că induc firească, mai ales ale ei. Albert rămâne teoretic, prea deștept, suferind de vorbărie, deși mărturisește că, prin ea, a revenit, ca un gadget, la setările din fabrică (pag. 133). Sentimentul meu este că el ratează, confiscat de *voluptatea rostirii*, de *palpitul* (un cuvânt care apare des) ideilor, că nu poate să trăiască, în ciuda a ceea ce spune, „explozia solară a dragostei” (pag. 170). De ce? Tocmai pentru că o spune... prea mult.

Din păcate, nu aflăm ce ar fi fost dacă cei doi s-ar fi întâlnit, dacă nuri ei l-ar fi scos pe Albert din formalism, pentru că... asta nu se întâmplă. Dacă relația lor începe sub semnul unei molime (când privirile lor se ating, ea citește *Dragostea în vremea holerei* de Gabriel Garcia Marquez), ea se încheie (prea) brusc sub semnul unui altei molime: Covid 19 (astfel că povestea lui Marquez devine la Neidoni inversată). Nines moare și tot ce era doar în potență, în rostire, nu devine act și izbăvirea (salvarea lui de livresc) pică. Deplinătatea se stinge în promisiune. El își promite să redevină un lup de stepă.

Ei bine, această carte de pandemie, deși tragică în subiectul ei, nu lasă nici durerea, nici catharsis-ul, tocmai pentru că naratorul o rezolvă, o încheie stoic (cumva de așteptat după stilul ei), ca un veritabil gânditor antic roman. Altfel, ea devine un fel de pildă, un exemplu, doar o parabolă. Îmi permit să repet că Neidoni reușește un nou eseu ratând un roman. Da, cred că o face din prudență și din loialitate pentru idee și pentru publicul său. Nu își permite să îl dezamăgească, dar, astfel, nici să-l surprindă. M-am gândit de mai multe ori că toată filosofarea asta ar fi trebuit echilibrată cu o erotică fără perdea, cu o disperare netemperată, cu un urlat.

Radu Bata – FRENCH KISS (CULEGERE BILINGVĂ DE POEZETE)
(Libris Editorial, 2020)

Un sărut franțuzesc nu trebuie să fie lung sau scurt, nu contează durata sa, ci efectul său. El trebuie să convingă și să amețească, să asigure continuarea. Pe de altă parte, în „sărutul franțuzesc” (expresia apare pe la 1820), cei doi parteneri trebuie să își atingă limbile. Ei bine, nu sunt sigur, metaforic vorbind, că limbile noastre (poetice) s-au atins, că am primit un val de emoții măcar persuasive. Dar haideți să vedem, pe scurt, cine este *sărutătorul*, (prea)ludicul domn Bata.

Radu Bata este scriitor, poet, traducător franco-român, autor a nu mai puțin de douăsprezece volume și... inventatorul *poezetelor*. Pe piața literară românească e un nume cunoscut mai ales datorită antologiei de poezie românească în două volume (2020-2021) pe care a publicat-o la editura franceză „Unicité”, intitulată „Le blues roumain” (cu o copertă realizată de Iulia Șchiopu). Dar să revenim la volum.

Poezetele sunt, chiar după autor, „poeme scrise fără prea mare bătaie de cap”, iar acest lucru, din păcate, adesea se vede, pentru că, orice s-ar spune, felul cum dai valoarează măcar la fel de mult cu ceea ce dai. Uneori aceste poezete sunt doar niște *poezete* (poemuțe), jocuri de cuvinte facile/ puerile despre nimic sau expresii românești reșapate, vorbire în dodii sau bucăți de cântec și. Altădată sunt un fel de comentarii (de facebook) bruște, ca și cum s-ar arunca cuvinte, o ironie sacadată, amară, de sus. Adesea tonul este autopersiflator, iar autorul se arată suspendat, „dezțărât”, un ins al lumii de azi, postmodern, zglobiu, la curent cu tot și cu toate, dar cu o anume inconsecvență lăuntrică, cu o anume continuitate de sine întreruptă. În ciuda acestei poetici fără nimb, în stil sec, de contabil, Bata reușește și sintagme fericite, de spirit, mici bijuterii, cum avem, de pildă, la pagina 91: „iar eu/ număr păsările/care mi se întorc/în sânge”. Asta este și contrariant, că simți că autorul ar putea. La pag. 98, găsim un poem relevant pentru întreg volumul: „unii intră/cu căruciorul de supermarket/într-o carte de poezie/și vor să cumpere detergent/la raionul de vise/ dar visul/nu se vinde la kilogram/visul nu se spală decât cu mâna/ în penumbra/ personală”. Ei bine, în acest cărucior sunt puse 79 de poezete, dar eu nu aș plăti decât 22 dintre acestea, deși mai sunt bucăți bune, risipite. În fine, închei cu ceea ce scrie generos Mircea Cărtărescu despre poezia lui R.B.: „Un volum de Radu Bata seamănă cu o casetă în care-o femeie tânără de azi își ține, de-a valma, podoabele. Nu neapărat scumpe, nu neapărat moșteniri de familie. Plastic și sidef, alamă, dar și aur pe-alocuri, șnurulețe și lăntișoare-ncălcite, câte-o cameo, dar și câte-un inel de rockeriță cu cap de mort, o brățară cu linie pură, dar și-un pandantiv kitsch strident, purtat din nonconformism și sfidare. De asemenea, o piscuță roz din sticlă de Murano. Peste toate poetul așterne un fel de vernis melancolic care atenuază stridențele, lăsând să strălucească doar anumite puncte din pumnul acesta de gablonzuri zornăitoare”.